

*Др Бојан Урдаревић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0001-5635-2492*

*Изворни научни рад
УДК: 347.72:316.344.7(497.11)
DOI: <https://doi.org/10.46793/7623-154.097U>*

РАЗВОЈ И ЗНАЧАЈ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*

Резиме

Социјално предузетништво представља облик предузетничке активности чији је основни циљ решавање друштвених, економских или еколошких проблема, уз истовремено остваривање одрживог економског учинка. За разлику од традиционалних предузећа, код социјалних предузећа главна вредност није само профит, већ и допринос заједници и побољшање квалитета живота различитих група грађана, нарочито оних које су у социјалној или економској маргинализацији. У Републици Србији од доношења Закона о социјалном предузетништву, овај вид организовања посебно добија на значају и оправдано окупира пажњу теорије и праксе. У раду аутор анализира кључне одредбе поменутог закона указујући на позитивне и негативне аспекте постојећих решења како нормативног тако стратешког и институционалног оквира, као и на широк друштвени значај који социјална предузећа подразумевају.

Кључне речи: *социјално предузетништво, социјална економија, друштвено осетљиве групе, социјална искљученост, социјална кохезија, запошљавање.*

1. Увод

Последњих деценија, појам социјално предузетништво постаје све присутнији у јавном дискурсу, како у академским круговима, тако и међу доносиоцима одлука, организацијама цивилног друштва и, што је нарочито важно, породицама које се суочавају са бројним социјалним и

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2025. годину, који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

економским изазовима. Тако, оснивање и развој социјалних предузећа чинило се као позитиван помак ка побољшању квалитета живота неких од најугроженијих група становништва, доприносећи тиме и повећаној инклузивности рањивих група.

Социјална предузећа представљају специфичан модел привређивања који комбинује друштвену мисију са предузетничким приступом, усмерена не само на остваривање економске добити, већ пре свега на решавање конкретних друштвених проблема – попут укључивања маргинализованих група на тржиште рада, пружања услуга у заједници, те пружање подршке особама са инвалидитетом и њиховим породицама.¹

У Србији, као и у многим другим земљама у транзицији, развој социјалног предузетништва прати постепено формирање нормативног оквира који препознаје специфичности овог модела. Деценијама је ова област функционисала у правно недовољно дефинисаном простору, ослањајући се на опште прописе који регулишу рад удружења, задруга, фондација и других организационих облика. Доношење Закона о социјалном предузетништву представља први свеобухватни покушај да се социјално предузеће као субјект уреди на системски начин – од дефинисања његове мисије и критеријума за стицање статуса, до прописа који се односе на транспарентност управљања, извештавање и мере подршке од стране државе и јединица локалне самоуправе. Међутим, и поред овог нормативног помака, у пракси и даље постоје бројне недоумице у погледу тумачења одредаба закона, посебно у сфери финансирања, пореског третмана и позиционирања социјалних предузећа у односу на друге субјекте непрофитног сектора.²

¹ Leadbeater, C., *The rise of the social entrepreneur*, DEMOS, London, 1997, p. 3.

² Ваља истаћи да се и у литератури истиче да социјална предузећа треба да буду вођена искључиво друштвеним циљевима, што концепт социјалног предузетништва смешта у сферу непрофитних (НП) подухвата. Иако многе од ових активности остварују приход током свог пословања — па чак постоји и подгрупа аутора који идеју социјалног предузећа ограничавају искључиво на приходовне активности — делује произвољно искључити оне који на инвентиван и сналажљив начин теже остварењу друштвеног добра без упуштања у било какав облик размене. Са овог „НП“ становишта, међутим, сваки приход остварен у току социјалног предузетништва мора бити строго усмерен на остваривање друштвене сврхе, уз прихватање да обезбеђивање егзистенције социјалном предузетнику и/или запосленима у социјалном предузећу, ако оно буде основано, може представљати једно од легитимних средстава за постизање тог циља. Види: Peredo, M. A., *Social Entrepreneurship*, In: *The Encyclopedia of Entrepreneurship* (L.P. Dana Ed.), Edward Elgar (online), 2008, p. 3; Priddat, B. P., *Organisation als Kooperation*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Springer, 2010, p. 181.

2. Стратешки, правни и институционални оквир социјалног предузетништва

До доношења Закона о социјалном предузетништву³, у Републици Србији није постојао посебан пропис којим се уређивала ова материја. Делатност субјеката социјалног предузетништва одвијала се у оквиру постојећих правних форми кроз које се и иначе послује у Републици Србији.

Правне форме у оквиру којих смо препознавали субјекте социјалног предузетништва, до ступања на снагу Закона о социјалном предузетништву, биле су бројне и различите и кретале су се од удружења грађана, задруга, предузећа за запошљавање особа са инвалидитетом, друштава са ограниченом одговорношћу, агенција за развој малих и средњих предузећа и пословних инкубатора. Ови субјекти социјалног предузетништва функционисали су у условима неразвијене тржишне економије, те нису могли да буду препознати од стране државе, донатора и јавности као субјекти који послују уз више стандарде друштвене одговорности и посвећености интересима заједнице, укључујући и радну интеграцију и подршку припадницима друштвено осетљивих група.

2.1. Стратешки оквир социјалног предузетништва

Пре доношења Закона о социјалном предузетништву, ова материја је била фрагментирана и донекле само поменута кроз акционе планове и стратегије.⁴ Наиме, усвајање Закона о социјалном предузетништву је експлицитно поменито у Акционом плану за поглавље 23, у оквиру тачке 3.6, која се односи на положај националних мањина.⁵ Наведеним Акционим планом предвиђено је „устпостављање законодавног оквира у области социјалног предузетништва који ће омогућити повећање радне активације радно способних лица која се налазе у систему социјалне заштите, теже запошљивих незапослених лица у складу са прописима из области запошљавања (укључујући и Роме) и осталих теже запошљивих лица из посебно осетљивих категорија, у складу са најбољим праксама Европске уније.” Оно што је важно нагласити јесте да су као носиоци активности наведени су Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарство туризма, трговине и телекомуникација.

³ Сл. гласник РС, бр. 14/2022.

⁴ Израда Нацрта закона о социјалном предузетништву предвиђена је Акционим планом за поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање, као и Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године.

⁵ Република Србија Преговарачка група за поглавље 23, Акциони план за поглавље 23, Правосуђе и основна права, види: Revidirani AP23 2207.pdf (mpravde.gov.rs), 26.11.2025, стр. 273.

Додатно, социјално предузетништво и социјална предузећа помињу се и у Стратегији за развој малих и средњих предузећа за период од 2023-2027. године, са акционим планом за период од 2023-2024. године.⁶ Закон о социјалном предузетништву је у оквиру ове Стратегије препознат као један од најважнијих закона којима се уређују услови за оснивање и рад малих и средњих предузећа, као и њихово институционално окружење. Као посебан циљ у Стратегији наведена је мера 4.2. која подразумева „интензивирање подршке већој инклузивности развоја малих и средњих предузећа“, под чиме се, између осталог, подразумева и додатна подршка за развој предузетништва специфичних циљних група, као што су жене предузетници, млади, припадници других осетљивих група, као и развој социјалног предузетништва, у складу са њиховим потребама.

2.2. Правни и институционални оквир социјалног предузетништва

Основни пропис у овој области је Закон о социјалном предузетништву који је ступио на снагу 15.02.2022. године и који уређује: 1) појам, циљеве, начела и област деловања социјалног предузетништва; 2) правни положај, права и обавезе субјеката који обављају делатност са статусом социјалног предузетништва; 3) услове за стицање и престанак статуса социјалног предузетништва; 4) појам друштвено осетљивих група; 5) подстицање развоја социјалног предузетништва и подршку друштвено осетљивим групама, 6) регистрацију статуса социјалног предузетништва, извештавање, надзор и друга питања од значаја за социјално предузетништво у Републици Србији.

На основу Закона о социјалном предузетништву донета је Одлука о оснивању Савета за социјално предузетништво.⁷ Овом одлуком формиран је Савет за социјално предузетништво, кога чине председник и чланови савета и у коме су једнако заступљени представници јавног и приватног сектора. Према последњој одлуци из 2024. године, функцију председника обављао је тадашњи министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Председник руководи радом савета и сазива седнице, најмање једно месечно. Савет о свом раду подноси извештај Влади најмање једном годишње, док председник и чланови савета имају право на накнаду за свој рад у нето износу од 20% исплаћене просечне месечне зараде без пореза и доприноса, према последњем објављеном податку органа надлежног за послове статистике у тренутку остваривања права.

⁶ Види: [strategija-razvoj-preduzeca-2023-27-sa-akcionim-planom-2023-24-0087_cyr.docx](#), 26.11.2025, стр. 4.

⁷ Сл. гласник РС, бр. 59 од 20. маја 2022. године, 34 од 28. априла 2023, 55 од 7. јула 2023. године, 77 од 20. септембра 2024. године.

Закон о социјалном предузетништву дефинише социјално предузетништво као „обављање делатности од општег интереса, ради стварања нових и иновативних могућности за решавање друштвених проблема, проблема појединаца или друштвено осетљивих група и спречавања настајања и отклањања последица социјалне искључености, јачања друштвене кохезије и решавања других проблема у локалним заједницама и друштву у целини”. Овакав, шири концепт социјалног предузетништва је свакако добро решење, тим пре што омогућава да статус социјалног предузећа може стећи предузетник, привредно друштво, задруга, удружење у области спорта, фондација или друго правно лице које испуњава законом прописане услове. С друге стране, чини се да је овакво решење било и једно могуће⁸, јер су се социјална предузећа у различитим правним формама развијала и далеко пре доношења овог закона.⁹

У вези са претходним, друштвено осетљиве групе су дефинисане су једном општом одредбом и то као “групе грађана којима је потребна додатна системска подршка како би се могли равноправно укључити у животне токове заједнице.” Друштвено осетљиве групе, или маргинализоване групе као такве нису ближе дефинисане ни једним законским прописом, већ је Влада РС стратешким документима и актуелним политикама утврдила следеће осетљиве групе становништва, које се налазе под већим ризиком од социјалне искључености и сиромаштва: (1) особе са инвалидитетом, (2) деца, (3) млади, (4) жене, (5) старије особе, (6) Роми и Ромкиње, (7) ЛГБТИ заједница, (8) необразована лица, (9) незапослени, (10) избегла и интерно расељена лица и (11) становништво које живи у руралним срединама. С обзиром на то да и поред ових група, постоје и неке које нису препознате ни у једном документу, већ их препознају удружења и субјекти социјалног предузетништва, (као нпр. бескућници, бивши осуђеници, млади и одрасли са интелектуалним

⁸ Раније, не само у Србији већ и у земљама упоредног права, социјална предузећа су се оснивала са различитом организационом структуром и у различитим географским подручјима и нису имала регулисан правни статус, већ произвољан. То значи да организациона структура социјалног предузећа није била повезана са његовим правним статусом. Andersson, F. O., Self, W., *The Social-Entrepreneurship Advantage: An Experimental Study of Social Entrepreneurship and Perceptions of Nonprofit Effectiveness*, Voluntas, Vol. 26, 2015, p. 2718 и даље; Види и: Lindgren, M., Packendorff, J., *Social constructionism and entrepreneurship: Basic assumptions and consequences for theory and research*, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol. 15, No. 1/2015, pp. 25-30.

⁹ Иако је социјално предузетништво релативно нов појам, његове трагове можемо наћи кроз историју развоја предузетништва, имајући у виду дугу традицију економских предузећа са социјалним циљевима у свету. Добротворна удружења датирају још из средњег века, а дугу историју такође имају и пољопривредне задруге, кредитне уније, узајамна друштва, задужбине и фондације. Крстић, Н., *Социјално предузетништво*, Банкарство, бр. 1/2014, стр. 130.

потешкоћама који немају радну способност, мали пољопривредни произвођачи, мигранти и сл.), не постоје законска ограничења да се мере подршке социјалном предузетништву планирају према свим осетљивим групама, у складу са јавним политикама које се дефинишу како на републичком и на локалном нивоу, тако и у складу са политикама донатора у овој области.

Када је реч о условима који морају бити испуњени, статус социјалног предузетништва могу стећи:

1. регистровани предузетници;
2. привредни субјекти, односно домаћа правна лица регистрована за обављање делатности у циљу стицања добити, а нарочито привредна друштва, задруге и друга правна лица, која по свом правном положају могу испунити услове који су Законом прописани за стицање статуса социјалног предузетништва;
3. субјекти цивилног сектора, односно домаћа правна лица која нису основана у циљу стицања добити, а нарочито удружења, удружења у области спорта, фондације и друга правна лица, која по свом правном положају могу испунити услове који су Законом прописани за стицање статуса социјалног предузетништва.

Посебно је важна одредба Закона о социјалном предузетништву који прописује посебне олакшице и ослобођења за субјекта социјалног предузетништва у складу са прописима којима се уређују порези, доприноси за обавезно социјално осигурање, накнада за коришћење јавних добара и друге врсте новчаних обавеза. Закон о порезу на добит правних лица¹⁰ као и Закон о порезу на доходак грађана¹¹ не предвиђају било какве пореске олакшице за

¹⁰ У Европској унији преовладавају следећи облици социјалних предузећа: Задружна предузећа или задруге које представљају аутономне асоцијације особа које су се добровољно удружиле на основу заједничких економских, друштвених и културних потреба и жеља у својински заједничко предузеће које воде по принципима демократије; Удружења или удружења за узајамну помоћ се могу дефинисати као асоцијације које нуде услуге осигурања за своје чланове. Удружења за узајамну помоћ се базирају на реципроцитетним уговорима и захтевају да чланови удружења имају добробит као „противкорист“ за чланство. Асоцијације или групе грађана су групе људи који се удружују зарад одређене сврхе (културне, рекреационе, друштвене или економске). Асоцијације могу бити формално успостављене и у том случају имају правила, законски су утемељена и имају формалне захтеве за своје чланове, а могу бити и неформалне структуре. Фондације и друге организације су правни ентитети креирани са циљем постизања специфичног циља у корист специфичне групе људи или целокупног друштва, кроз систематско прикупљање средстава. Брадић-Мартиновић, А., Здравковић, А., *Социјално предузетништво - могући пут ка сузбијању сиромаштва у Србији*, Зборник радова: Правци структурних промена у процесу приступања Европској унији, Београд, 2016, 383-384.

¹⁰ Сл. гласник РС, бр. 25/2001....118/2021, 94/2024.

¹¹ Сл. гласник РС, бр. 24/2001....10/2022... 19/2025.

социјална предузећа, већ Закон о порезу на добит правних лица у члану 46. прописује „ослобађа се плаћања пореза на добит правних лица предузеће за радно оспособљавање, професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалидних лица, сразмерно учешћу тих лица у укупном броју запослених.“ На пример, ако обвезник запошљава укупно 200 запослених, од је 50 особа са инвалидитетом, умањење обрачунаог пореза утврђује се по формули $(50:200) \times 100$, што значи да ће обвезник у конкретном случају обрачунати порез умањити за 25%. Дакле, овај закон препознаје само једну рањиву категорију која по Закону о социјалном предузетништву чини само један део субјеката социјалног предузетништва, па ову одредбу треба проширити и на остале субјекте.

Оно што је тренутно велики недостатак у домаћем правном систему јесте чињеница да на основу Закона о социјалном предузетништву, Влада још увек није донела Уредбу о извештавању о друштвеној улози субјекта социјалног предузетништва. Наиме, субјект социјалног предузетништва сачињава извештај о испуњавању друштвене улоге за период од две године, а све у складу са актом Владе на предлог министарства надлежног за послове запошљавања којим се ближе уређују садржина и начин подношења извештаја. Извештај о испуњавању друштвене улоге подноси се Агенцији за привредне регистре ради објаве, у року који је прописан за подношење годишњег финансијског извештаја. Међутим, још увек нису јасно установљење обавезе субјекта социјалног предузетништва, нити је формирано тело које ће проверавати извештајне податке, па тако тренутно и није јасно дефинисано у ком формату се ради извештавање.

Са друге стране, сувисло је нагласити да је Влада донела Уредбу о условима, критеријумима и поступку за остваривање права на доделу средстава за подстицање развоја социјалног предузетништва¹² која је ступила на снагу 16. марта 2024. године. У складу са наведеним чланом, Република Србија, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе подржавају оснивање и пословање субјеката социјалног предузетништва, кроз спровођење мера јавних политика, које се планирају у складу са законом који уређује плански систем. У Србији је досад регистрован не тако значајан број социјалних предузећа из разлога што до сада подстицајне мере за ова предузећа нису постојале, као ни разлози зашто би неко предузеће било регистровано у статусу социјалног предузетништва.¹³ Средства за подстицање развоја социјалног предузетништва и за подршку радној интеграцији припадника друштвено осетљивих група, између осталог, обезбеђују се из: (1) средстава буџета Републике Србије намењених за финансирање социјалног предузетништва, социјалне заштите, средства за спровођење мера активне политике запошљавања, професионалне

¹² Сл. гласник РС, бр. 18/2024.

¹³ Списак регистрованих социјалних предузећа доступан је на: <https://solidarnaekonomija.rs/baza-socijalnih-preduzeca/>, 16.7.2025.

рехабилитације и запошљавања особа са инвалидитетом које реализује организација за послове запошљавања и (2) средства утврђених буџетом аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе. Ова средства могу бити додељена субјекту социјалног предузетништва под условом да субјект послује најмање годину дана. Циљ Уредбе је да помогне субјектима регистрованим у статусу социјалног предузетништва да добију финансијску помоћ за пројекте које спроводе. На овај начин подстичу се пројекти чији је циљ стварање нових и иновативних могућности за добробит друштва, решавање друштвених проблема, односно решавање друштвених проблема и спречавање настајања социјалне искључености и отклањање последица. Оно што је важно истаћи јесте да средства буџета могу бити додељена предузетнику или правном лицу које је стекло статус субјекта социјалног предузетништва, без обзира на регистровану претежну, односно привредну или другу делатност коју обавља. С обзиром на то да су средства која се, у складу са овом уредбом, одобре за реализацију пројекта по својој природи наменска средства, иста могу да се користе искључиво за реализацију пројекта и у складу са уговором који се закључује између надлежног органа, односно организације и корисника средстава.

Када је реч о Програму развоја социјалног предузетништва, исти још увек није усвојен од стране Владе Републике Србије иако је припремљен. Овај документ је од изузетне важности јер дефинише мере подршке сектору социјалног предузетништва у коме тренутно у Србији послује око 500 предузећа. У овом тренутку социјална предузећа регистрована су у различитим правним формама, најчешће као удружења, друштва са ограниченом одговорношћу, задруге, фондације, при чему треба имати на уму да је Закон о социјалном предузетништву предвидео да сви ти ентитети могу да упишу статус социјалног предузећа у Агенцији за привредне регистре, како би могли да користе мере подршке, које ће дефинисати Програм развоја социјалног предузетништва. Неопходно је да поменути ентитети измене оснивачка акта како би се регистровани у статусу субјекта социјалног предузетништва, међутим, у овом тренутку, не постоји довољна подршка ни мотивација зашто би се оваква „пререгистрација и извршила.“ Програм развоја социјалног предузетништва је конципиран тако да се спроводи уз поштовање начела партнерства и синергијског деловања јавног, приватног и цивилног сектора, који подразумева да се јавне политике у области социјалне економије и социјалног предузетништва доносе и реализују партнерски.¹⁴ Средства за

¹⁴ Овакву „заједничку“ активност би требало посматрати и са становишта присутног у литератури да „социјално предузетништво треба гледати као концепт који сугерише да предузетништво може бити усмерено на добробит друштва, а не само на максимизирање индивидуалног профита, чиме се обећава алтруистички облик капитализма који не вреднује све људске активности искључиво у пословним терминима“. Вид. Wee-Liang T., Williams J., Teck Meng T., *Defining the ‘Social’ in ‘Social*

реализацију програма биће обезбеђена из буџетских и донаторских средстава, а финансијски ефекти за његово спровођење биће детаљно дати у Акционом плану који ће бити донет у року од 90 дана од дана доношења Програма.

3. Друштвени значај социјалног предузетништва

Најшире посматрано, могло би се посматрати да је социјално предузетништво као „иновативан облик пословања“ успело да обједини две готово потпуно супротне компоненте – са једне стране, реч је о тржишној компоненти, којом се остварује одређени профит на тржишту роба и услуга, а са друге стране, социјалну компоненту, имајући у виду да је социјално предузетништво усмерено на решавање предвидивих тешкоћа везаних за друштвено осетљиве групе, као и реинвестирање оствареног капитала у те сврхе.¹⁵

Социјално предузетништво представља савремени модел деловања који спаја економске принципе са друштвеном мисијом, стварајући одржива решења за различите друштвене, економске и еколошке проблеме. Оно се заснива на идеји да предузетничке иницијативе не морају бити покретачке само због профита, већ да управо стварање друштвене вредности може бити њихов примарни циљ. Значај социјалног предузетништва посебно долази до изражаја у друштвима која се суочавају са високим степеном незапослености, социјалном искљученошћу и регионалним неједнакостима, где традиционални механизми подршке нису увек довољни. Такође, у већини европских држава које имају развијен систем социјалног предузетништва у социјалним предузећима спроводи се социјална политика која за примарни циљ има помоћ теже запошљивим лицима при чему закон одређује које су то категорије теже запошљивих лица.¹⁶

Прво, социјално предузетништво јача друштвену кохезију тако што укључује маргинализоване и рањиве групе у процесе рада и стварања вредности. Предузећа овог типа често запошљавају особе са инвалидитетом, дугорочно незапослене, младе без радног искуства, мигранте или друге категорије које се теже укључују на тржиште рада. Тиме се не остварује само економски допринос кроз повећање запослености, већ и социјални - у смислу

Entrepreneurship': Altruism and Entrepreneurship, International Entrepreneurship and Management Journal, No. 1/2005, Springer, p. 353; Thompson, J. L., *The World of the Social Entrepreneur*. *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 15, No. 5/2002, p. 412 и даље.

¹⁵ Михајловић, А., *Значај социјалног предузетништва за радну интеграцију осуђених лица*, Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања, Vol. 42, бр. 2–3/2023, стр. 165.

¹⁶ Брковић, Р., *Социјално предузетништво - могућности и перспективе*, Радно и социјално право, бр. 1/2014, стр. 147.

смањења дискриминације, оснаживања појединаца и јачања њихове самосталности.¹⁷

Друго, социјална предузећа доприносе локалном и одрживом развоју. Она најчешће делују на нивоу заједнице, препознајући конкретне локалне изазове — од еколошких питања, управљања отпадом и рециклаже, до бриге о старијима, развоју културе и очувању занатства. Њихов рад подстиче циркуларну економију и одговорно коришћење ресурса, што има дугорочни значај како за економију, тако и за животну средину. У многим срединама социјална предузећа попуњавају празнине у услугама које држава или тржиште не пружају на адекватан начин. У том смислу, у литератури се истиче да „социјално предузетништво представља фазу у еволуцији социјалне економије, која се појавила када смо схватили да је, поред бројних људских потреба и наизглед најважније - максимизирања профита, подједнако важно и решавање друштвених и еколошких проблема“.¹⁸

Треће, како се у литератури социјална економија дефинише кроз правне и организационе облике у оквиру којих се активности спроводе, тако да обухвата приватна, формално организована предузећа „са аутономијом одлучивања и слободом чланства, створена ради задовољавања потреба својих чланова путем тржишта, производњом добара и пружањем услуга, осигурања и финансија, при чему одлучивање и расподела профита или вишкова међу члановима нису директно повезани са капиталом или чланаринама које је сваки члан уложио, а свако лице има по један глас“; као и приватне, формално организоване организације „са аутономијом одлучивања и слободом чланства, које производе нетржишне услуге за домаћинства, а чији се вишкови, уколико постоје, не могу присвајати од стране економских актера који их стварају, контролишу или финансирају“, она се оправдано уско надовезује на развој социјалног предузетништва.¹⁹ Ово, на начин да додатно јача иновативност у јавним политикама и економији. Социјални предузетници често нуде нова, неконвенционална решења за хроничне друштвене проблеме, комбинујући елементе јавног, приватног и цивилног сектора. Њихов флексибилан приступ омогућава брже прилагођавање потребама становништва, због чега социјално предузетништво постаје важан партнер држави, посебно у областима социјалне заштите, образовања и запошљавања.²⁰

¹⁷ Види више: Elsen, S., *Social work and community-based social economies. Reflections on the task of socio-political development*, In: *European Societies in Transition: Social Development and Social Work* (D. Sandu Ed.), Lit Verlag, Berlin, 2010, pp. 132-133.

¹⁸ Rihter, Lj., Zidar, R., *Social Entrepreneurship in Slovenia: An Opportunity for Sustainable Development?*, *Revija socijalne politike*, бр. 3/2018, стр. 286.

¹⁹ Види: Peredo, A. M., McLean, M., *Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept*, *Journal of World Business*, Vol. 41, No. 1/2006, pp. 56-58.

²⁰ Chaves, R., Monzón Campos, J. L., *The social economy in the European Union*, CIRIEC, Brussels, 2007, p. 20.

На крају, социјално предузетништво има и шири друштвени значај: оно мења начин размишљања о економији и профиту. Промовише концепт одговорног пословања, солидарности и укључивости, доприносећи култури у којој се успех мери не само финансијским резултатима, већ и утицајем на квалитет живота у заједници. Због тога се савремене стратегије развоја, и у Европској унији и у региону, све више ослањају на подстицање овог сектора, препознајући га као кључни инструмент за одрживи раст и друштвени напредак.

4. Закључак

Социјално предузетништво неминовно представља савремени и иновативни модел економског деловања који интегрише друштвену мисију и предузетничке принципе. Кроз оснивање социјалног предузетништва пружа се прилика за одговоре на конкретне друштвене и економске изазове, попут запошљавања маргинализованих група, пружања подршке особама са инвалидитетом, развоја локалних заједница и очувања животне средине. Када је у питању Република Србија, развој овог сектора прате значајни кораци у нормативном и стратешком оквиру, посебно доношење Закона о социјалном предузетништву и формирање институција попут Савета за социјално предузетништво, што представља први системски покушај регулисања ове области.

Међутим, пракса показује да постоје изазови – од интерпретације закона, ограничене финансијске подршке, до недостатка ефикасног система извештавања и мониторинга. Ипак, социјална предузећа у Србији показују значајан потенцијал за јачање друштвене кохезије, смањење дискриминације и подстицање инклузивног економског развоја. Она представљају платформу за иновативна решења, интеграцију јавног, приватног и цивилног сектора и унапређење квалитета живота у локалним заједницама.

Стога, будући развој и унапређење социјалног предузетништва у Србији зависи од даљег јачања институционалне подршке, финансијских стимуланса, образовања и промоције друштвене свести о значају овог сектора. Социјално предузетништво није само алат за економски развој, већ и кључни механизам за постизање социјалне правде, инклузије и одрживог развоја који уједно представља значајну шансу за модернизацију српског друштва и економије, истовремено креирајући модел пословања који уједначава профит и друштвену одговорност.

*Bojan Urdarević, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

DEVELOPMENT AND SIGNIFICANCE OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Social entrepreneurship represents a form of entrepreneurial activity whose primary goal is to address social, economic, or environmental problems while simultaneously achieving sustainable economic performance. Unlike traditional businesses, the main value of social enterprises is not solely profit, but also contributing to the community and improving the quality of life of various groups of citizens, especially those who are socially or economically marginalized. In the Republic of Serbia, since the adoption of the Law on Social Entrepreneurship, this form of organization has gained particular importance and has rightfully attracted the attention of both theory and practice. In this paper, the author analyzes the key provisions of the mentioned law, highlighting both the positive and negative aspects of existing solutions in terms of normative, strategic, and institutional frameworks, as well as the broad social significance implied by social enterprises.

Key words: *social entrepreneurship, social economy, socially vulnerable groups, social exclusion, social cohesion, employment.*

Литература

- Andersson, F. O., Self, W., *The Social-Entrepreneurship Advantage: An Experimental Study of Social Entrepreneurship and Perceptions of Nonprofit Effectiveness*, Voluntas, Vol. 26, 2015.
- Брадић-Мартинковић, А., Здравковић, А., *Социјално предузетништво - могући пут ка сузбијању сиромаштва у Србији*, Зборник радова: Правци структурних промена у процесу приступања Европској унији, Београд, 2016.
- Брковић, Р., *Социјално предузетништво - могућности и перспективе*, Радно и социјално право, бр. 1/2014.
- Elsen, S., *Social work and community-based social economies. Reflections on the task of socio-political development*, In: European Societies in Transition: Social Development and Social Work (D. Sandu Ed.), Lit Verlag, Berlin, 2010.
- Крстић, Н., *Социјално предузетништво*, Банкарство, бр. 1/2014.
- Leadbeater, C., *The rise of the social entrepreneur*, DEMOS, London, 1997.

- Lindgren, M., Packendorff, J., *Social constructionism and entrepreneurship: Basic assumptions and consequences for theory and research*, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol. 15, No. 1/2015.
- Михајловић, А., *Значај социјалног предузетништва за радну интеграцију осуђених лица*, Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања, Vol. 42, бр. 2–3/2023.
- Peredo, M. A., *Social Entrepreneurship*, In: The Encyclopedia of Entrepreneurship (L.P. Dana Ed.), Edward Elgar (online), 2008.
- Peredo, A. M., McLean, M., *Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept*, Journal of World Business, Vol. 41, No. 1/2006.
- Priddat, B.P., *Organisation als Kooperation*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Springer, 2010.
- Rihter, Lj., Zidar, R., *Social Entrepreneurship in Slovenia: An Opportunity for Sustainable Development?*, Revija socijalne politike, бр. 3/2018.
- Thompson, J. L., *The World of the Social Entrepreneur. International Journal of Public Sector Management*, Vol. 15, No. 5/2002.
- Chaves, R., Monzón Campos, J. L., *The social economy in the European Union*, CIRIEC, Brussels, 2007.
- Wee-Liang T., Williams J., Teck Meng T., *Defining the 'Social' in 'Social Entrepreneurship': Altruism and Entrepreneurship*, International Entrepreneurship and Management Journal, Springer, No. 1/2005.

Извори права

- Закон о социјалном предузетништву, Сл. гласник РС, бр. 14/2022.
- Закон о порезу на добит правних лица, Сл. гласник РС, бр. 25/2001....118/2021, 94/2024.
- Закон о порезу на доходак грађана, Сл. гласник РС, бр. 24/2001....10/2022... 19/2025.
- Уредба о условима, критеријумима и поступку за остваривање права на доделу средстава за подстицање развоја социјалног предузетништва, Сл. гласник РС, бр. 18/2024.
- Одлука о оснивању Савета за социјално предузетништво, Сл. гласник РС, бр. 59 од 20. маја 2022. године, 34 од 28. априла 2023, 55 од 7. јула 2023. године, 77 од 20. септембра 2024. године.

Интернет извори и документи

- Списак регистрованих социјалних предузећа: <https://solidamaekonomija.rs/baza-socijalnih-preduzeca/>, 16.7.2025.
- Република Србија, Преговарачка група за поглавље 23, Акциони план за поглавље 23, Правосуђе и основна права, доступно на: Revidirani AP23 2207.pdf (mpravde.gov.rs), 26.11.2025.
- Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године, доступно на: https://www.nsz.gov.rs/live/dokumenti/strategija_zapo_ljavanja_u_rs_za_period_2021_do_2026_godine.cid74576, 27.11.2025.
- Акциони план за поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање, доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-medjunarodnu-saradnju-evropske-integracije-i-projekte/akcioni-plan-za-poglavlje-19-socijalna-politika-i-zaposljavanje>, 26.11.2025.
- Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са акционим планом за период од 2023. до 2024. године, доступно на: strategija-razvoj-preduzeca-2023-27-sa-akcionim-planom-2023-24-0087_cyr.docx, 26.11.2025.